

Helena Hnilicová
Karolína Dobiášová
Elena Tulupova

Ústav veřejného zdravotnictví a
medicínského práva

FIRST FACULTY
OF MEDICINE
Charles University

BEHAVIORÁLNÍ ASPEKTY PANDEMIE COVID-19 v ČR

OBSAH

- Vnímání rizika v souvislosti s koronavirem
- Strach z infekce a důvěra ve schopnost vyhnout se infekci
- Dodržování preventivních opatření
- Prosociální chování jako prediktor dodržování opatření

Celkové vnímání rizika: srpen 20-leden 21

pravděpodobnost, že se nakazím, odolnost vůči koronaviru a očekávaná závažnost onemocnění

Celkové vnímání rizika je u respondentů dlouhodobě relativně nízké:

18% považuje riziko za velmi vysoké.

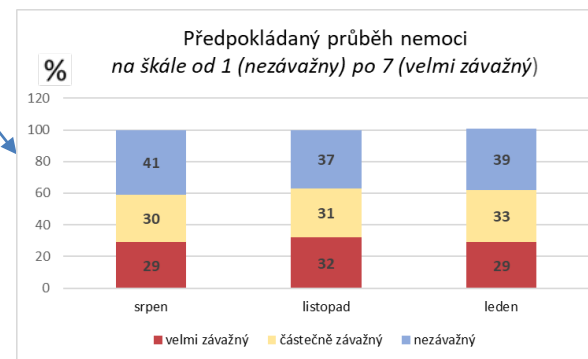
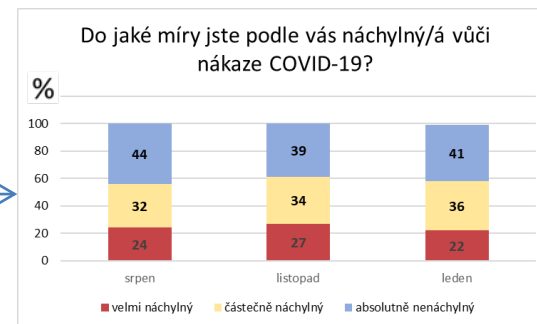
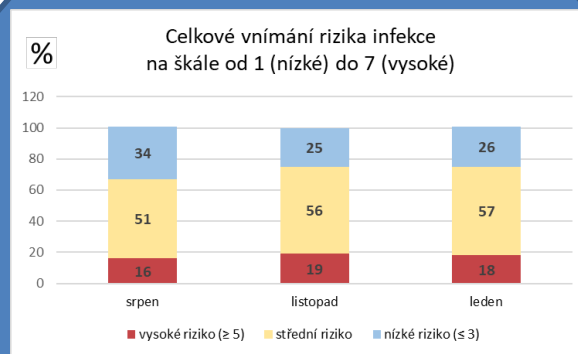
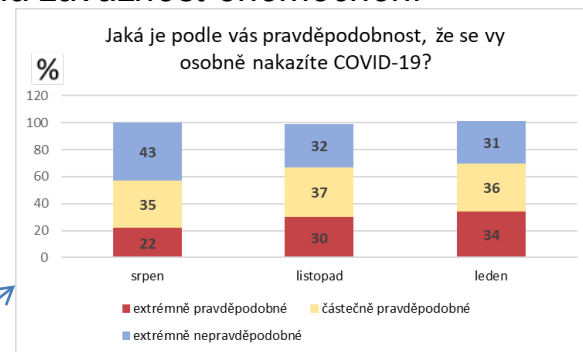
26% považuje riziko za velmi nízké

56 % připouští střední riziko

Vnímaná pravděpodobnost nákazy se zvýšila z 22% na 34%.

Vnímaná náchylnost k infekci naopak poklesla z 27% na 22%.

Předpoklad, že průběh nemoci bude závažný poklesl od listopadu na 29%

Větší riziko vnímají:

- Starší lidé
- Ženy
- Osoby z rizikových skupin (65+; chronicky nemocní)
- Lidé, kteří znají někoho, kdo byl nakažen
- Lidé, kterým se zhoršila ekonomická situace

Menší riziko vnímají:

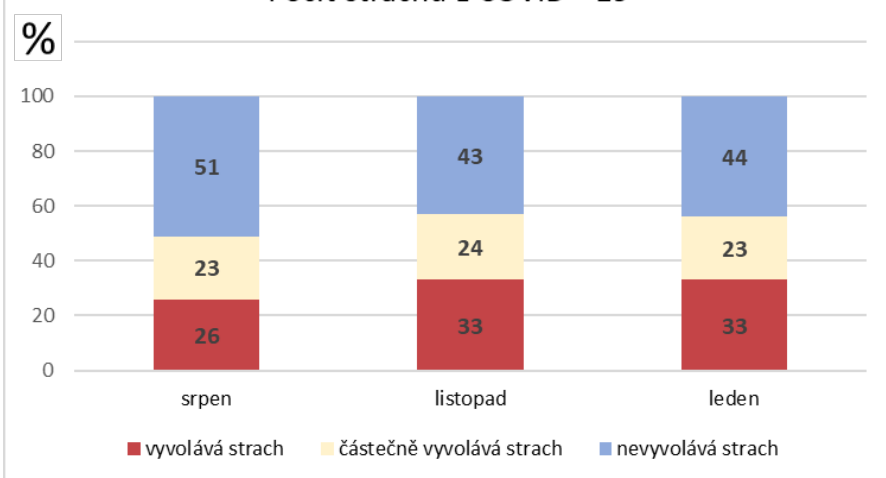
- Ti, kteří si myslí, že média situaci zveličují
- Ti, kteří věří zdravotníkům

Strach z infekce a víra ve schopnost vyhnout se infekci

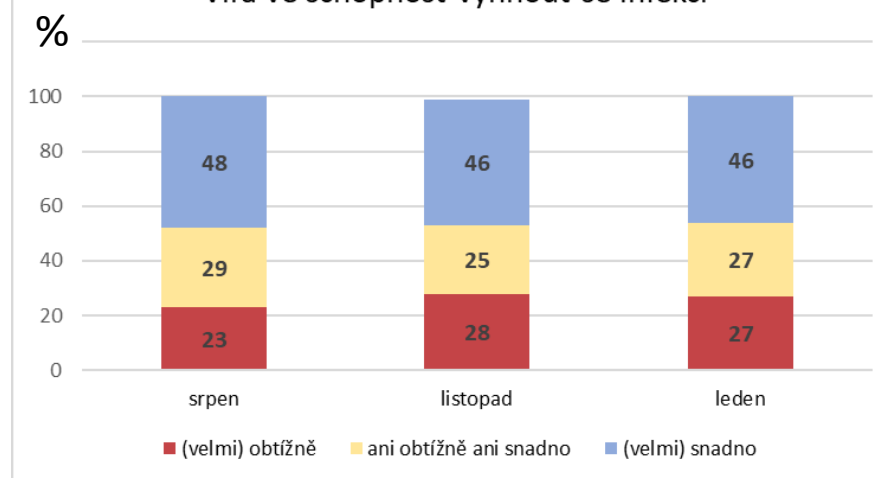
Největší podíl dotázaných (44%) nemá strach z nákazy koronavirem
Třetina (33%) má velký strach z nákazy

Nejvíce dotázaných (46%) stabilně věří ve schopnost snadno se vyhnout infekci
O něco více než čtvrtina dotázaných (27%) to považuje za obtížné.

Pocit strachu z COVID - 19

Víra ve schopnost vyhnout se infekci

Koronavirus vyvolává negativní emoce: u koho více?

Negativní emoce:

Stres

Strach z viru

Pocit, že virus je blízko

Obavy ze zhoršení
ekonomické situace

- Mladší lidé
- Ženy
- Vzdělaní lidé
- Lidé, kterým se zhoršila finanční situace
- Lidé, kteří často sledují média
- Lidé, kteří žijí s nezletilými dětmi

Dodržování preventivních opatření

Nejvíce se dodržuje :

3R: Roušky - Ruce - Rozestupy

(dodržuje 77 - 84%)

Vyhýbání se sociálním akcím

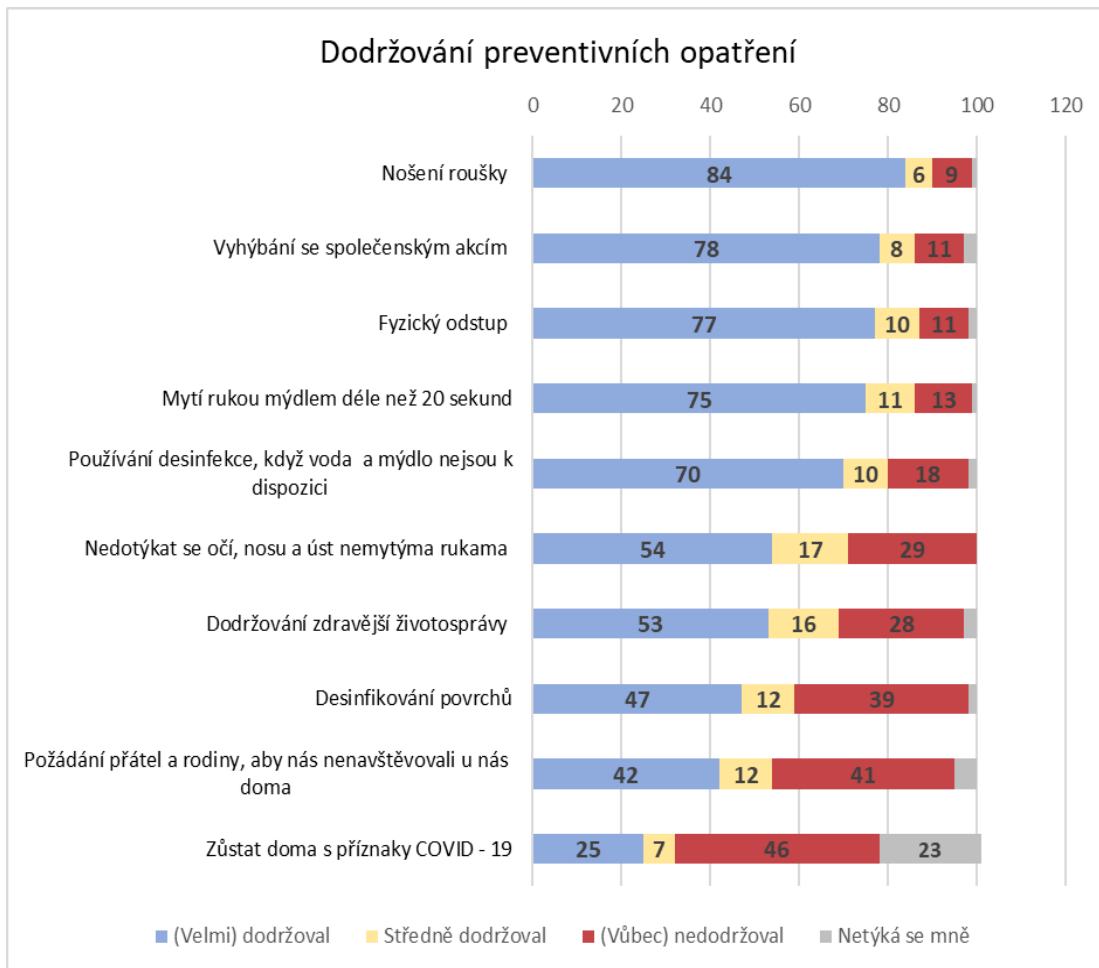
Častěji: starší lidé, ženy, a ti, kterým se zhoršila finanční situace: pozitivní souvislost s důvěrou ve vládu

Nejméně se dodržuje :

- omezení návštěv členů rodiny a přátel (nedodržuje 41%)

- **zůstat doma, pokud mám symptomy COVID 19 (nedodržuje 46 %)**

Častěji nezůstávají doma ti, kteří se domnívají, že jsou k infekci náchylní, ale očekávají lehký průběh.

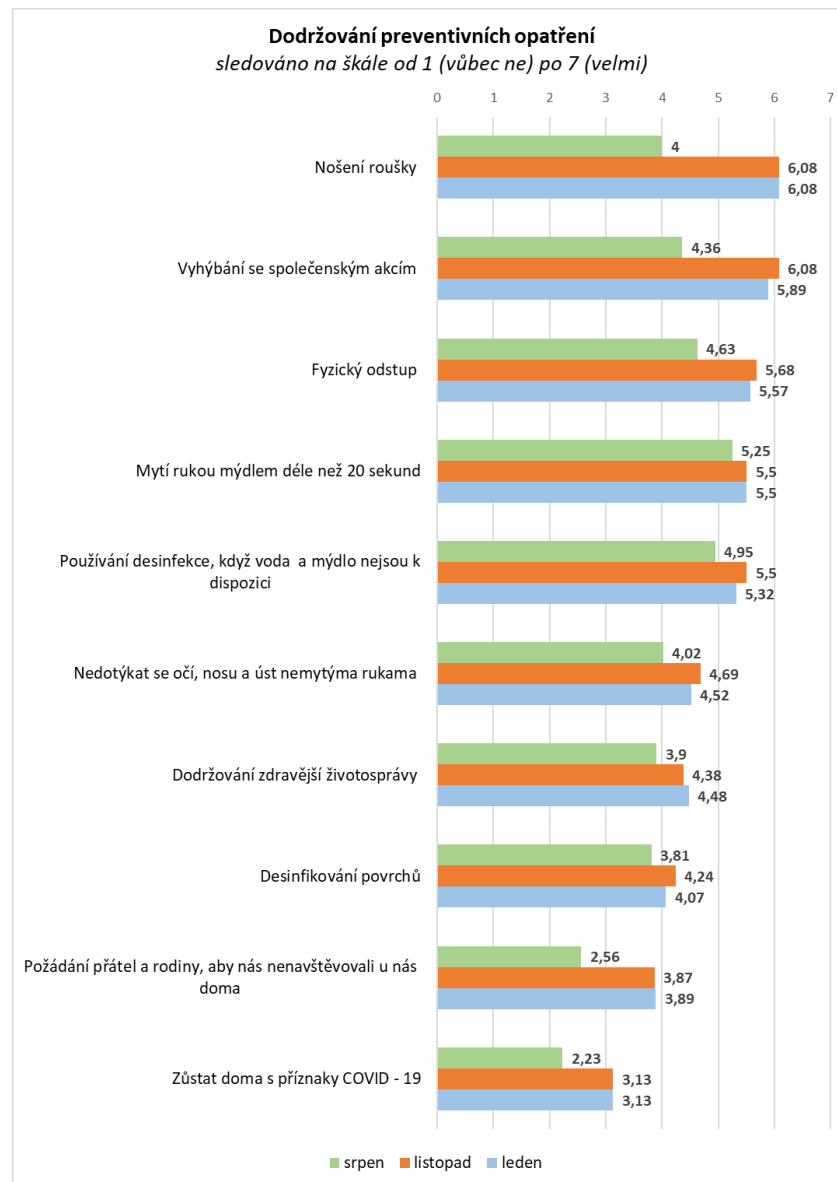
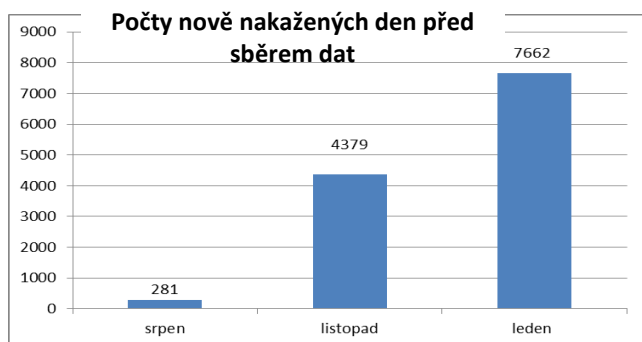

Trendy v dodržování preventivních opatření

Celkově je dodržování opatření výrazně vyšší než v srpnu. Mezi prosincem a lednem však nedošlo k významné změně, přesto, že počet nakažených narostl.

Ochota dodržovat opatření je stále relativně nízká a trend je spíše klesající.

Nezanedbatelná část respondentů nedodrжуje ani ta opatření, která zmírňují riziko a přitom „nic nestojí“ (např. rozestupy). **Nezvýšil se ani podíl těch, kteří zůstávají doma, pokud mají příznaky COVIDu.**

Téměř polovina dotázaných nezůstává doma, i když má příznaky COVID-19: jak tomu lze rozumět?

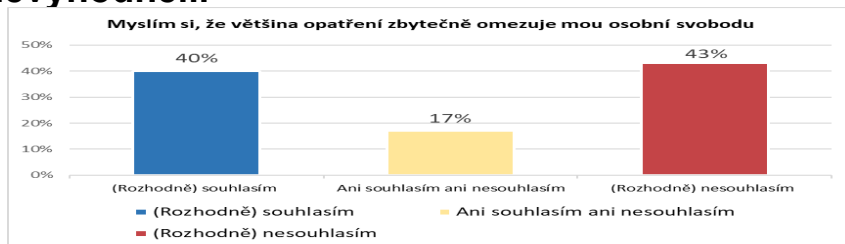
Ukazuje to na nedostatek sdílení prosociálních hodnot a ochoty dělat něco pro druhé a pro společnost, i když to vyžaduje nějaké osobní náklady. Tomu napovídá zjištění, že:

40 % dotázaných souhlasí s názorem, že „většina opatření zbytečně omezuje jejich osobní svobodu“.

43% s tímto názorem nesouhlasí

Ukazuje to na hodnotovou polarizaci společnosti: **individualismus versus prosociální chování**

V české společnosti je velký podíl těch, kteří preferují osobní svobodu před ohledem na druhé, což se ukazuje v době pandemie jako nevýhodné...

V zahraničních výzkumech zaměřených výhradně na vnímání rizika v souvislosti s pandemií COVID-19 bylo zjištěno:

- Poměr prosociální a individualistické hodnotové orientace ve společnosti nejvíce predikuje chování ve vztahu k pandemii a dodržování preventivních opatření.
- Prosociální hodnotová orientace zvyšuje vnímání rizika a dodržování opatření.
- Individualistická hodnotová orientace naopak snižuje vnímání rizika a dodržování opatření.

Zdroj: Sarah Dryhurst, Claudia R. Schneider, John Kerr, Alexandra L. J. Freeman, Gabriel Recchia, Anne Marthe van der Bles, David Spiegelhalter & Sander van der Linden (2020) *Risk perceptions of COVID-19 around the world*, *Journal of Risk Research*, 23:7-8, 994-1006

Prosociální chování v ČR: ochota k testování

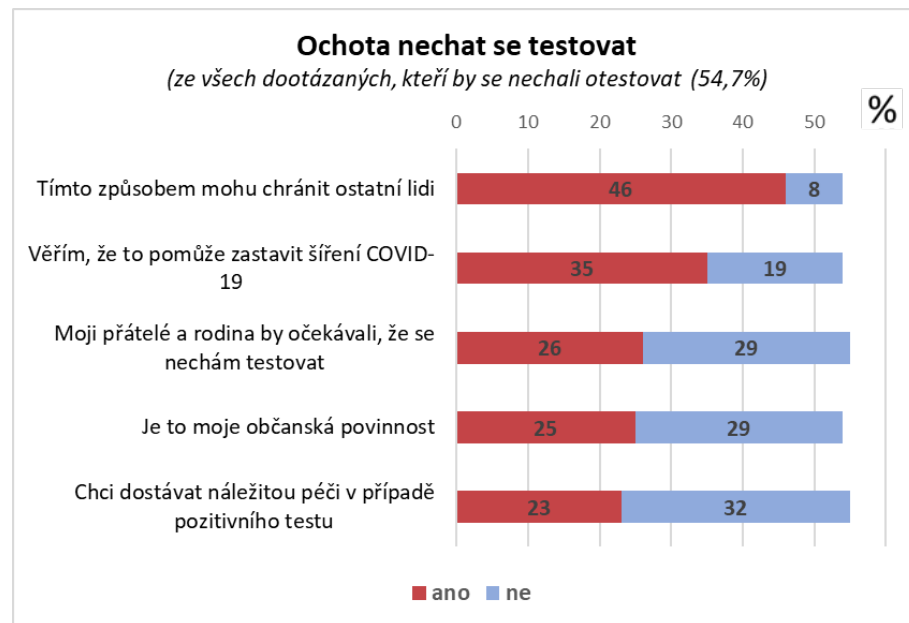
Ochota nechat se testovat a její důvody mohou být příkladem prosociálního chování.

Více než polovina (55%) by se nechala otestovat, pokud budou mít příležitost.

Nejčastější důvody:

- 1) způsob, jak ochránit druhé
- 2) pomůže to zastavit COVID-19
- 3) přátelé a rodina to očekávají
- 4) je to občanská odpovědnost

Nejsilnější motivací k testování je přání chránit ostatní a pomáhat v boji proti šíření COVID-19.

Životní styl v souvislosti s pandemií COVID-19

V českém výzkumu byla přidána otázka, týkající se zlepšení životního stylu jakožto preventivního opatření proti nákaze:

Respondenti označovali, zda v souvislosti s pandemií zlepšili svou životosprávu a upravili alespoň jeden ze tří návyků, a to tak, že

- jedí zdravější stravu
- více se pohybují
- omezili pití alkoholu a/nebo kouření

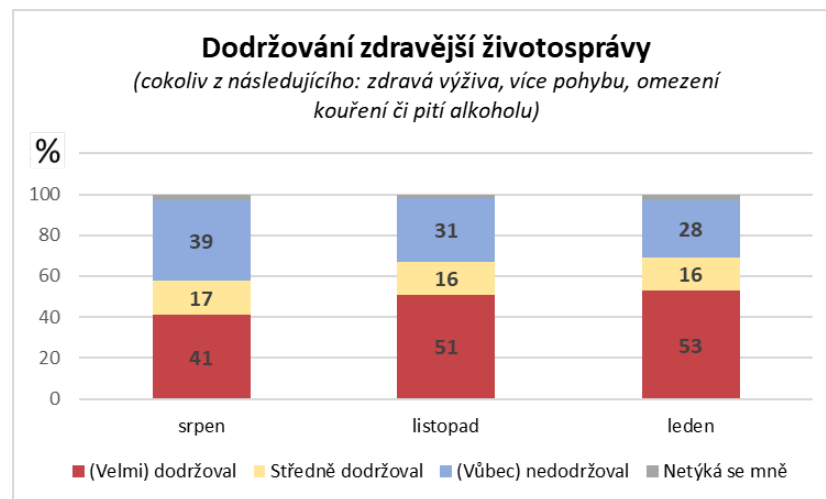
Výsledky:

1 vlna : 41 %

2. vlna 51 %

3. vlna: 53 %

Dochází k nárůstu těch, kteří vnímají souvislost mezi rizikem nákazy a průběhem COVID - 19 a životním stylem.

Závěry:

Vnímání rizika v souvislosti s pandemií je v českém prostředí stále nízké a bez ohledu na narůstající počet nakažených a zemřelých se příliš nemění. Vysoké riziko vnímá stabilně pouze 18% dotázaných.

Stále přetrvává jistý optimizmus, z hlediska vnímání osobní náchylnosti k nákaze koronavirem. Přes jednu z nejvyšších incidencí COVID-19 na světě došlo u nás k poklesu těch, kteří se považují za velmi náchylné k infekci, jejich podíl od listopadu poklesl o 5 procent.

Dodržování preventivních opatření je dlouhodobě relativně nízké a současný trend je spíše klesající. Alarmující je zjištění, že téměř polovina všech dotázaných udává, že nezůstávají doma pokud mají příznaky COVID-19, což lze považovat za jednu z hlavních příčin masivního šíření infekce a neúspěšného zvládnutí pandemie.

Pozitivním zjištěním je, že více než polovina lidí je motivována nechat se otestovat na COVID-19; vede je k tomu snaha chránit ostatní a pomáhat tak v boji proti šíření infekce. Pozitivní zjištěním je také to, že narůstá počet těch, kteří se v souvislosti s pandemií snaží „ozdravit“ svůj životní styl. Jejich podíl narůstá. Lze soudit, že si lidé stále více uvědomují souvislost mezi vlastní odolností vůči nemocem a způsobem života.

Děkuji za pozornost